

_____, alene og uten penger og pass. I 1946 kom hun til Norge. I Oslo *hun – introdusert – ble – for* _____ forretningsmannen Bjørn Bjørnstjerne Bjørnson, barnebarn av nobelprisvinneren Bjørnstjerne Bjørnson. Kvinneerobreren Bjørnson forførte den atten år yngre Mia, med løfter om ekteskap og om å passe på henne. Da Mia ble gravid, *Bjørnson – ville – imidlertid – ikke – farskapet – vedkjenne – seg* _____, men ved en kjennelse i Oslo tingrett ble det slått fast at Bjørnson var barnets far og dermed skulle betale barnebidrag. Til tross for at Bjørnson var svært velstående, *aldri – mer – enn – minstebidraget – fastsatt av staten – han – betalte* _____.

I 1950 flyttet Mia og datteren til London, etter at de hadde bodd noen år i Paris, der Mia studerte ved Sorbonne-universitetet. Økonomien var svært dårlig, så Mia måtte vaske trapper og kjempe en daglig kamp for å få endene til å møtes. I tillegg til å være fattig var Mia tuberkuløs. På grunn av den vanskelige livssituasjonen *hun – kontakt – tok – med* _____ den eneste rumeneren hun kjente i London, Ion Ratiu, som hadde studert sammen med Mias søster i Cluj, for å be om hjelp. Av Ion Ratiu og kona *hjelp – hun – fikk* _____. De tok hånd om Maria i to år, til Mia var blitt frisk igjen.

I 1963 tok Mia imot et tilbud om en treårig kontrakt som oversetter for utenriksdepartementet i Niger og lot Maria bli igjen hos familien Ratiu i London. Da Mia *tilbake – var – i London* _____, levde mor og datter et isolert liv og måtte fortsette å slite for det daglige brød. Vendepunktet kom imidlertid da Maria *tatt opp – ble – som – elev* _____ på en kjent kunsthøgskole i London. Maria ble etter hvert en svært velstående kvinne på grunn av stor yrkesmessig suksess og på grunn av en forsinket arv etter faren. Hun arvet to fabrikker, blant annet Norsk Fjærfefabrikk, en

revrepelsfarm og en rekke feriehus langs norskekysten. I London kjøpte hun to hus ved siden av hverandre, ett til moren og ett til seg selv.

Ikke før etter at Maria var blitt voksen, *hun – vite – fikk* _____ at hun var blitt registrert med familienavnet til faren da hun ble født i Paris. Hennes fulle navn var Maria Elena Viviane Eva Bjørnstjerne Bjørnson. *Bjørnson – ifølge – forfatteren Olemic Thommesen – Mias store kjærlighet – var* _____.

Hun sluttet aldri å tro at han en dag ville gifte seg med henne. Maria vokste opp med bilder av faren på veggene og med en forestilling om at han snart ville komme. Mia skrev en mengde brev til ham, men fikk aldri svar.

Maria Bjørnson var i løpet av sin 32 år lange karriere ansvarlig for design i mer enn 125 opera-, ballett- og teaterproduksjoner. Hun høstet stor anerkjennelse for arbeidet med Andrew Lloyd Webbers *Phantom of the Opera* i 1986, og hun deltok i produksjoner med blant andre Royal Shakespeare Company og The Royal Ballet. Hun mottok flere priser og utmerkelse for sitt arbeid.

18 Radka Toneff

Sangerinnen Radka Toneff har blitt stående som et ikon innenfor norsk jazz og har hatt stor innflytelse på andre norske jazzsangerinner. Et kjent sitat fra Radkas munn er: «Jeg gjør alt galt, og vil ha det slik.» Radka hadde med andre ord ikke noen målsetting om å synge teknisk perfekt. I 1990 ga det prestisjetunge amerikanske platemerket Verve ut hennes to første album *Winter poem* (1977) og *It don't come easy* (1979) på CD. I 2011 ble Radka Toneff og pianisten Steve Dobrogosz' *Fairytales* kåret til tidenes beste norske plateutgivelse av andre norske artister.

Oppgave 18

Utfyllingsoppgave

Radka Toneff ble født i 1952 og _____ opp på Lambertseter, Oslos første drabantby. Faren var den bulgarske folkemusikksangeren Toni Toneff. _____ han var i Tsjekkoslovakia, på flukt fra kommuniststyret i Bulgaria, _____ han Oslo-jenta Sis Rivenes. Sot _____ oppsto, noe som etter hvert resulterte _____ at de to giftet seg og _____ tre barn, to jenter og en gutt. Musikken _____ en framtrædende rolle i familiens liv, _____ kjærligheten til musikken var noe Radka fikk inn med morsmelken. I boka *Radka Toneff – hennes korte liv og store stemme* forteller Marta Breen om hvordan familien som nygifte slet med økonomien og måtte spinke og _____ på det meste i hverdagen. Da Toni fikk _____ første lønning, valgte han likevel

å bruke pengene til å anskaffe et radiokabinett med platespiller. Det neste han kjøpte, var et trekkspill, og til tross for familiens dårlige økonomi ble ungene sendt på mimekurs, leikarring og pianoøvelser. _____ at moren hadde undervist Radka og søsteren Jana i pianospill hjemme i noen år, ble begge døtrene sendt til en musikksskole som _____ drevet av tre kjente pianister.

I ungdomstiden _____ Radka jobben som vokalist i husbandet, Sect, på Lambertseter ungdomsklubb. Bandet spilte _____ klubber i Oslo-området. Her spilte også kjente norske pop- og rockeband som The Beatniks, The Pussycats og The Vanguard. Også på den legendariske Club 7 _____ bandet spillejobber. Toni mislikte sterkt at datteren var vokalist i et popband. Hun _____ bort talentet sitt, mente han.

Etter ett år på folkehøyskole flyttet Radka _____ i en stor leilighet som tilhørte Sis' familie, i Oscars gate, bak Slottet, og hun begynte å studere klassisk piano på musikkonservatoriet, noe Toni satte stor _____ på. I denne perioden kom hun også i _____ med en gruppe dyktige unge musikere som kombinerte jazz og rock; Brynjulf Blix, Terje Rypdal, Jon Ebersson og Espen Rud. I 1973 flyttet hun _____ med jazzmusikeren Erik Balke. De bosatte seg i et kollektiv sammen med et annet par på Rykkinn i Bærum utenfor Oslo. I Marta Breens bok framgår det at Balke har beskrevet samlivet med Radka som et intenst kjærlighetsforhold på godt og _____. Radka likte best å være hjemme, mens Erik ville frekventere Club 7 _____ ofte som mulig. Erik syntes derfor at bostedet lå _____ langt unna sentrum, mens Radka syntes beliggenheten var ideell. Club 7 var ikke _____ så viktig for henne. Hun ville helst sitte hjemme og arbeide i _____ og ro og lytte til plater med Nina Simone, Billie Holiday og Sheila Jordan, sangere med en dyp klang i stemmen, akkurat som Radka selv hadde.

En høstkveld, da Erik som sedvanlig var på Club 7 og Radka var _____, kom en av de ansatte på Club 7 med beskjed til Erik om at det var telefon til ham. Det var en av de andre beboerne i kollektivet som ringte og ba Erik _____ å komme hjem umiddelbart. Radka hadde kuttet seg i håndleddene med barberblad. Erik ble fullstendig knust. Han _____ ingenting. Selv om han og Radka kunne ha turbulente krangler, følte han _____ at de hadde det bra sammen. Han fikk aldri vite hva _____ utløste denne dramatiske handlingen. Kanskje var _____ sjalusi.

I 1974 ble Radka kjent _____ bassisten Arild Andersen, som nettopp hadde kommet hjem til Norge etter et lengre opphold i USA. Han var allerede etablert som en av Europas beste bassister. Første gang han hørte Radka synge og spille sine egne låter, ble han svært imponert. Arild var nettopp _____ ut av et forhold og følte seg klar til å _____ inn i et nytt. Radka og Arild vanket mer og mer sammen, og Arild fikk klart inntrykk av at Radkas forhold til Erik nærmet seg _____. Radka spilte imidlertid et dobbeltspill i denne perioden. Det _____ forholdet overlappet det andre. Erik og Radka hadde imidlertid en pause i forholdet og bodde hver for seg. En kveld da Erik var på _____ hjem fra Club 7, fikk han _____ på Radka og Arild i en taxikø og forsto at det var slutt. Radka og Erik snakket ikke med hverandre _____ flere år etter dette.

Våren 1975 ble Radka og Arild samboere, og de flyttet inn i Arilds leilighet på St. Hanshaugen i Oslo. Radka hadde ingen økonomiske midler, og pianoet var nesten det eneste hun eide. Hun hadde grønne _____ og brukte mye tid på å stelle og prate med blomstene sine. Ellers brukte hun det meste av tiden på å komponere og sette tekster _____ musikken.

I 1979 deltok Radka på et seminar i jazzimprovisasjon i Stockholm. I _____ av uka i Stockholm fikk hun møte mange storheter innenfor europeisk jazz, og hun ble kjent med den amerikanske pianisten Steve Dobrogosz, som hun senere spilte inn en plate sammen med. Hun ble _____ kjent med den unge trommeslageren Audun Kleive, som hun ble veldig sjarmert av. Etter hvert innledet de to et forhold, og de begynte å treffe hverandre i skjul for Arild og _____ av jazzmiljøet. Det var en vanskelig situasjon. En av de få Radka betrodde seg til, var venninna Brit Grønnevik, Arilds ekskone. Etter hvert sto paret imidlertid åpent fram med sin kjærlighet.

På det kunstneriske området avløste den ene suksessen den andre for Radka. Hun fikk god publikumsrespons og positiv presseomtale for konsertene _____, både på ulike jazzfestivaler, jazzklubber og andre steder der hun opptrådte, men på det personlige planet hadde hun nok mye å stri med

Til jazzsangerinnen Karin Krog fortalte Radka en gang at hun var utslitt av all reisingen og generelt lei. I tillegg hadde hun svært dårlig økonomi etter _____ forholdet til Arild tok slutt. Jazzmusikeren Jon Balke har fortalt at Radka i en fortrolig samtale en gang hadde betrodd ham at hun følte hun hadde mistet seg selv et sted på veien. I denne perioden kunne Radka ha store humørsvingninger fra den ene dagen til den andre. Natt til 21. oktober 1982 døde hun.

Morgenbladets topp 100

Høsten 2011 ble norgeshistoriens beste plateutgivelser kåret av *Morgenbladet*.

Listen ble stemt fram av 100 norske musikere og musikkjournalister.

Plass	Album	Artist	Plateselskap	Utgitt
1	Fairytales	Radka Toneff / Steve Dobrogosz	Odin	1982
2	Scoundrel Days	a-ha	Warner	1986
3	Hunting High and Low	a-ha	Warner	1985
4	Kjøtt	Kjøtt	Flesh	1980
5	Juba Juba	Knutsen & Ludvigsen	Notabene	1983
6	Materialtretthet	The Aller Værste!	Den Gode Hensikt	1980
7	Suser avgårde	deLillos	Sonet	1986
8	Melody A.M.	Røyksopp	Wall of Sound, EMI	2001
9	Belonging	Jan Garbarek, Keith Jarrett mfl.	ECM	1974
10	Block to Block	De Press	Siberia	1981
11	Splitter pine	DumDum Boys	CBS	1989
12	Long Day's Flight Till Tomorrow	Kåre & the Cavemen	Virgin	1999
13	Timothy's Monster	Motorpsycho	EMI / Harvest Records	1994
14	Skjoldmøyslaget – Faremoslåttar frå Setesdal	Torleiv Bjørgum og Hallvard T. Bjørgum	Sylvartun	1989
15	The Brothel	Susanne Sundfør	EMI Music Norway	2010
16	Electric	Arne Nordheim	Rune Grammofon	1974
17	Levva livet!	Åge Aleksandersen	Plateselskapet	1984
18	Apocalypse Dudes	Turboneger	EMI	1998
19	So I Write	Sidsel Endresen	ECM	1990
20	Warszawa	Holy Toy	Uniton	1982
21	Demon Box	Motorpsycho	Voices of Wonder	1993
22	Afric Pepperbird	Jan Garbarek Quartet	ECM	1970
23	Gourmet Garbage	Opaque	Tee Productions	2001
24	Hjernen er alene	deLillos	Sonet	1989
25	Blissard	Motorpsycho	Columbia / Stickman Records	1996

DEL 2 KJØNNSROLLER

1 Mannen som skulle stelle hjemme

Det var en gang en mann som aldri syntes kjerringa gjorde nok i huset. Så kom han hjem en kveld i slåttonna og var gretten og arg som han pleide.

– Kjære vene, vær ikke så vond, far, sa kjerringa; i morgen skal vi bytte arbeid, jeg skal gå med slåttekarere, så kan du stelle hjemme.

Ja, det var mannen fornøyd med.

Tidlig om morgenen tok kjerringa ljåen på nakken og gikk i enga og skulle slå, og mannen skulle stelle i huset. Først ville han kjerne smør, men da han hadde kjernet en stund, ble han tørst og gikk ned i kjelleren for å tappe øl. Mens han holdt på å tappe ølbollen, fikk han høre at grisen hadde slått over ende kjerna og sto og smattet på fløten som rant utover gulvet. Han ble flyvende sint og satte etter grisen det beste han vant. Han nådde den igjen i døra og ga den et dyktig spark, så den ble liggende død på flekken.

Nå kom han i hug at han gikk med tappen i hånden, men da han kom ned i kjelleren, var øltønna tom.

slåttonna – tiden da man får gress og høy i hus

arg – sint

slåttekarer – arbeidskarer som hjelper til med å få gress og høy i hus

ljå – et redskap for å skjære gress og korn fra rota

kjerne (verb) – holde fløten i bevegelse slik at fett skiller seg ut som smør

kjerna (subst.) – redskap for å lage smør

Han gikk da på melkebua igjen og fant så mye fløte at han fikk kjerna full, og så ga han seg til å kjerne. Da han hadde kjernet en stund, kom han i hug at hjemmekua sto inne ennå og verken hadde fått vått eller tørt, enda det var langt på dag. Han syntes det var for langt å gå til hagen med den, han fikk slippe den opp på taket, tenkte han ved seg selv.

Det var torvtak på huset, og der sto stort, gildt gras. Huset lå i en bratt bakke, og når han la en planke bort på taket, så trodde han nok han skulle få opp kua. Men kjerna torde han ikke slippe heller, for den vesle ungen hans fór og kravlet og krabbet på gulvet, så han kunne gjerne komme til å slå den over ende.

Og så tok han kjerna på ryggen; men så skulle han gi kua vann først. Å ja, han tok en bøtte og skulle ta vann i brønnen med; men da han bøyde seg fram mot brønnkanten, så rant fløten ut av kjerna og nedover nakken på ham.

Det var snart middag, og så tenkte han at han fikk koke graut, og hengte en gryte med vann på peisen. Da han det hadde gjort, kom han i tanker om at kua kunne gå utfor taket og bryte beinet eller nakken på seg; gikk så opp og skulle binde den. Den ene hånden av reipet bandt han om halen på kua, slapp den ned gjennom pipa og bandt den andre enden på låret sitt, for vannet kokte alt i gryta, og han måtte til å stampe grauten.

Mens han holdt på med det, falt kua utfor taket likevel og dro mannen opp gjennom pipa. Der satt han fast, og kua hang utfor veggen og svedde mellom himmel og jord og kunne verken komme opp eller ned.

Kona hadde ventet i sju lange og breie på at mannen skulle komme og rope hjem til middags. Til sist syntes hun det varte vel lenge, og gikk hjem for å se hva som var i veien.

Da hun fikk se at kua hang så stygt til, gikk hun bort og hogg av reipet med ljåen. I det samme falt mannen ned gjennom pipa, og da kjerringa kom inn, sto han på hodet i grautgryta.

Oppgave 1

A Finn informasjon og diskuter

- 1 Dette folkeeventyret illustrerer typiske arbeidsoppgaver for kvinnen i ei lita fjellbygd på 1800-tallet. List opp disse arbeidsoppgavene, og gi en forklaring på hva de går ut på.

Eks. Kjerne smør, _____

- 2 Hvordan blir mannen og kvinnen beskrevet i dette eventyret?

B Diskuter

- a Mange deler fremdeles arbeidet i hjemmet inn i typisk «kvinnearbeid» og typisk «mannsarbeid». Nevn eksempler på typisk kjønnsfordelte arbeidsoppgaver i hjemmet.
- b Noen hevder at menn ikke kan gjøre flere ting på en gang, som å ta med seg ting når de likevel skal gå opp en etasje? Hva mener du om dette?
- c Mange kvinner klager over at mannen gjør for lite, samtidig som de ikke er flinke til å slippe mannen til hjemme. Det påstås at kvinnen liker å ha overtaket i hjemmet. Hvorfor er det slik, tror du?

C Ord og uttrykk

Forklar uttrykkene nedenfor og lag setninger der du bruker uttrykkene.

I manns minne

En mannsalder

Manne seg opp

Tremannsrom

Å være mann for sin hatt

Å komme mannsterk

Å gå manngard

D Sammensatte ord

Sett inn «mann» eller «kvinne» foran ordet nedenfor slik at det blir et sammensatt ord. I noen ord må du legge til eller stryke en «e».

_____ sak

_____ list

_____ tall

_____ folk

_____ menneske

E Diskuter

I hvor stor grad synes du stereotypene nedenfor stemmer overens med virkeligheten?

Kvinnelige stereotyper	Mannlige stereotyper
kranglevoren	voldelig
venter på å bli kontaktet	tar selv initiativ til kontakt
er ærlig	innrømmer ikke feil
trenger hjelp (av mannen)	er den som hjelper kvinnen
snakker med andre om problemer	holder problemene for seg selv
mangler selvtillit	høy selvtillit
pliktoppfyllende	tar ikke ansvar

2 Arv og miljø

Oppgave 2

A Skap sammenheng i teksten

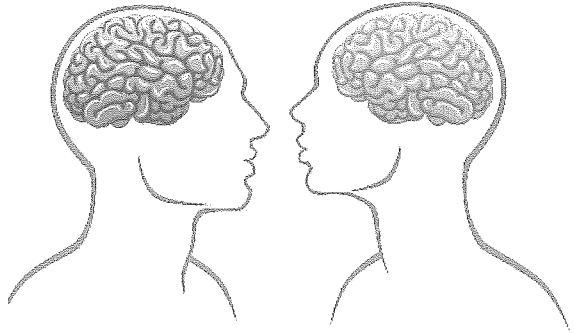

Nedenfor finner du en del ord og uttrykk som er nødvendige for å skape helhet og sammenheng i teksten. Sett dem inn på rett sted. Husk å sette stor bokstav der det kreves.

ifølge x 2, dessuten, imidlertid, viser at, når det gjelder, for eksempel, med utgangspunkt i, mye som tyder på at

Arv eller miljø?

På 1800-tallet var det mange vitenskapsmenn som hevdet at kvinnens hjerne var for liten til at hun kunne tenke logisk eller involvere seg i akademiske sysler. Etter hvert kom man imidlertid fram til at «for liten-teorien» ikke holdt mål, da man innså at elefanter og hvaler faktisk har en hjerne som er mye større enn selv menns. Biologene gjennomførte da hver avkrok av den menneskelige hjerne,

men uten å finne noe svar på hvorfor kvinnen var mannen underlegen.

I 1960-årene svingte pendelen i retning miljømessige forklarings-

modeller, og det ble en tendens blant forskere å hevde at det faktisk ikke fantes noen forskjell i det hele tatt, men at det var miljøet som formet oss inn i ulike kjønnsroller. Det ble hevdet at kvinner og menn var helt identiske fra fødselen av, bortsett fra noen anatomiske detaljer. Dette resulterte i at mange foreldre kjøpte dukker og dukkevogner til guttene og biler og heisekraner til jentene for å utjevne kjønnsforskjellene.

_____ fortsatte jentene å leke med dukker og guttene med biler. I dag har nok også de fleste feminister innsett at det er klare kjønnsforskjeller, og krever i stedet at det kvinnelige skal ha like høy status som det mannlige. Forskjellene mellom kvinners og menns egenskaper og måter å tenke på kan ikke bare forklares ut fra miljøpåvirkning.

Ulike hjerner

Gjennom obduksjon av kvinners og menns hjerner har hjerneforskere avdekket store ulikheter. En vesentlig ulikhet er at hjernebjelken (Corpus callosum), som er en omfattende kabelsamling av over 300 millioner nervetråder som forbinder de to hjernehalvdelen, er opptil 23 prosent større hos kvinner enn hos menn. _____ forskerne innebærer dette at kvinner er bedre i stand til å kommunisere mellom hjernehalvdelen enn menn. Typisk kvinnelige fenomener som intuisjon og evnen til å ha mange baller i luften og evnen til å se ulike problemstillinger i en større kontekst framfor å fokusere på detaljer kan være en følge av denne forskjellen.

Det finnes sterke indikasjoner på at kvinner i større grad enn menn bruker begge hjernehalvdeler på en og samme tid. Studier av kvinner og menn som skader venstre hjernehalvdel, der språksenteret sitter, _____ at de fleste menn mister evnen til å snakke for godt, mens de fleste kvinner lærer seg å snakke igjen ved hjelp av den høyre hjernehalvdelen. Forskning viser også at kvinner har en klinisk målbar overlegen sanseskarphet, at de mottar et større antall sanseintrykk og er mye bedre enn menn til å sammenfatte inntrykkene. De er også i stand til å lagre usammenhengende og tilfeldig informasjon og har bedre visuell hukommelse. _____ har kvinner lettere for å lære å lese og for å lære fremmede språk. Også _____ finmotorikk er kvinnene mennene overlegne. Det er ikke bare tillærte kjønnsrollemønstre som gjør at så få menn liker eller er i stand til å sy i en knapp. Kvinnenes hørsel er også bedre enn mennenes. Dette kan forklares ut fra morsinstinkt. Det er kvinnen som skal høre barnet klynke.

Også mennene har en del fortrinn. _____ har de bedre romforståelse, og de er bedre kartlesere. Det er også _____ menn har lettere for matematikk enn kvinner.

Psykologiprofessor Johan Olav Undheim ved Universitetet i Trondheim er skeptisk til å trekke bastante slutninger når det gjelder menneskelige egenskaper og funksjoner _____ hjerneforskningen. Han har i en årrekke forsket på kvinners og menns intellektuelle ferdigheter. _____ Undheim presterer jenter og gutter like bra på tester som måler de ferdighetene som har størst betydning for skoleprestasjonene, som evnen til problemløsning og resonnering.

Arv og/eller miljø

Det vil aldri bli mulig å måle hvor stor prosentandel av atferdsmessige og mentale trekk som følger av henholdsvis arv og miljø. Diskusjonen mellom biologer og psykologer er absolutt ikke av ny dato og vil helt

sikkert holde fram. Ifølge Darwin og evolusjonslæren finnes forklaringen på kjønnsforskjellene langt tilbake i urtiden, da mennene kriget og gikk på jakt, og derfor fikk utviklet skarpsynet og orienteringssansen. Kvinnene hadde ansvaret for bærplukking og for det arbeidet som skulle utføres på boplassen, og utviklet dermed evnen til å huske detaljer.

Psykologiprofessor ved Universitetet i Oslo Jon Martin Sundet sier at det er hevet over tvil at vi er biologisk ulike, men poengterer at vi ikke ut fra det kan slutte at det er biologien som skaper forskjeller i våre reaksjonsmåter og egenskaper. Forskjellene kan like gjerne forklares ut fra at jenter og gutter oppdras i samsvar med de genetiske ulikhetene.

B Skap sammenheng

Fyll ut slik at det blir god sammenheng og samme innhold som i teksten:

- 1 At elefanter og hvaler _____
_____.
- 2 Miljøpåvirkning kan _____
_____.
- 3 Når det gjelder _____
_____.
- 4 Det er ikke biologien _____
_____.
- 5 Biologer og psykologer _____
_____.
- 6 Ifølge psykologiprofessor Johan Olav Undheim _____
_____.

C Diskusjonsoppgave

- a Hva tror du i størst grad bidrar til å forme en persons væremåte, interesser og intelligens?

- b Er det mulig å behandle to barn i en søskenflokk helt likt? Hvorfor / hvorfor ikke? Begrunn svaret.

- c Diskuter disse påstandene muntlig eller skriftlig.

Kvinnens plass er i hjemmet.

Det er kvinnens oppgave å holde hjemmet i orden, selv om hun er yrkesaktiv.

Mann og kone bør ha de samme vennene.

Mann og kone bør ikke gå ut hver for seg.

Kvinner har samme rett til utdanning som menn.

Det er nyttig for et ektepar å feriere hver for seg.

Kvinner skifter ofte mening om ting, menn gjør det sjelden.

Kvinner har større behov for å krangle enn menn.

D Skriftlig produksjon

Fortsatt manns- og kvinneyrker

Til tross for økende utdanningsnivå er både menns og kvinners yrkesvalg fortsatt nokså tradisjonelle. Typiske kvinneyrker er førskole- og grunnskolelærere, sykepleiere, rengjøringspersonale og sekretærer. Typiske mannsyrker er håndverkere, bygge- og anleggsarbeidere, sjåfører og ingeniører. I noen yrker, for eksempel postbud og markedsførere/-konsulenter, finner vi omtrent like mange menn og kvinner.

Hvorfor er det fremdeles slik at kvinner og menn i stor grad foretar tradisjonelle yrkesvalg?

VISSTE DU AT

I 2013 fikk Tyskland en ny lov som tillater nyfødte å tilhøre et tredje kjønn. Hvert år fødes det nemlig en del barn med trekk som gjør at det er vanskelig å bestemme individets kjønn. Tidligere måtte nyfødte tvinges inn i en mannlig eller kvinnelig kjønnstilørighet i løpet av én uke etter fødselen.

3 Kvinnenes skolehistorie

Oppgave 3

Velg riktig ord

Sett strek under det ordet som passer.

Skolen speiler samfunnet. Skolehistorien kan derfor fortelle oss mye om samfunnsutviklingen og om ulike samfunnsgruppers posisjon i forhold til hverandre i ulike tidsperioder. Ønsker vi for eksempel å finne / ta / skaffe oss kunnskap om kvinnenes stilling i det norske samfunnet, kan skolehistorien gi oss mye nyttig informasjon. Hvis vi studerer skolens målsetningsparagrafer og fagfordeling i et tidsperspektiv, kan vi ikke unngå å sette / legge / få merke til at kvinnene har hatt en svært underordnet / overordnet / likestilt posisjon i samfunnet. Sokneprest H.J. Birch formulerte i 1870 et skriv som nok var representativt langt inn i det 20. århundret: «Unge piker bør lære å lese rent og behagelig, skrive pent og stave ordene riktig. De bør heller / også / ikke lære å regne, i hvert fall til / i / på den grad at de kan ta seg av husholdningsregnskapet. Den kunnskap en kvinne trenger, er den som kan gi henne en sann gudsfrykt, og som kan gjøre henne til en god kone og husmor. Allerede i den tidlige barndommen bør jentene lære å danse, sy, tegne og brodere, og de bør oppholde seg mye på kjøkkenet med deres / vår / sin mor, for at de skal kunne lære å sylte, brygge, koke og bake brød. Det er særdeles viktig for en manns velvære at brødet og ølet er sunt og velsmakende, men dessverre forsømmes ofte denne typen kunnskap i unge pikers oppdragelse. De unge pikene bør venne seg / dem / hverandre til flittighet og sparsommelighet og til å legge / finne / sette sin manns behov foran sine egne.»

I skoleloven av 1739 stiller jenter og gutter likt, men det er bare på papiret / bordet / ordentlig. I praksis ble det gjort stor forskjell på elevene, avhengig / relatert / basert av kjønn. Lov om folkeskolen i byene fra 1948

er den første loven som nevner jentene eksplisitt. I denne loven står det blant annet at jentene skal ha femten timer undervisning per uke og guttene atten. Jenter og gutter ble undervist separat i rene jente- og gutteklasser, og de fikk ikke samme type undervisning. Husstell var for eksempel et fag som ble betraktet som svært viktig for jentene, mens det for guttenes vedkommende ble lagt sterkere trykk / vekt / press på matematikk og andre teoretiske fag.

Hvis / Da / Når det gjelder høyere utdanning, måtte det en lang kamp til før jentene fikk mulighet til å avlegge middelskoleeksamen og enda lenger / lengre / mer måtte kvinnene kjempe for at gymnas og universitet

skulle åpne sine dører for dem. Konservative menn argumenterte sterkt mot kvinnenes rett til høyere utdanning. Det ville ødelegge kvinnens natur og gjøre henne forfengelig og konkurrerende, ble det sagt.

De første kvinnene kom inn i skolen som håndarbeidslærere for jentene. Det var i 1860 det ble bestemt at kvinner skulle få adgang til / for / med å undervise skolebarn. Det var jo / imidlertid / derfor bare på småbarnstrinnet det ble åpnet for kvinnene.

I den pedagogiske debatten som fant sted i denne perioden, var det mange som argumenterte for at kvinnene burde få en posisjon innenfor skoleverket. Kvinnene var vant til å omgås barn, noe som ga dem den nødvendige erfaringen for å oppdra og undervise barn i skolealder. Liberale pedagogiske ideer fra USA og Europa bidro også til å åpne vinduene / slusene / dørene for kvinnene i skoleverket.

VISSTE DU AT

Den 9. oktober 2012 ble den 15 år gamle skolejenta og bloggeren Malala Yousafzai fra SWAT-distriktet i Pakistan, skutt i hodet og nakken av medlemmer av Taliban. Årsaken var hennes engasjement for jenters rett til skolegang, og for barns og kvinners rettigheter generelt. Malala overlevde udåden.

4 Kvinnespråk og mannspråk

Oppgave 4

A Utfyllingsoppgave

Sett inn preposisjoner i lukene.

Språkforskere har funnet ut at det er store forskjeller mellom kvinnespråk og mannspråk. Når kvinner snakker sammen, avbryter og snakker de ofte _____ munnen på hverandre. Det er viktig å få sagt noe i samtalen, noen ganger kan de snakke bare _____ å snakke. Menn ønsker gjerne å komme fram _____ eller oppnå noe, for eksempel å styrke sin posisjon _____ forhold til andre.

I motsetning _____ kvinner venter de oftere _____ tur når de snakker sammen, og de kan være mer opptatt _____ fakta enn av følelser.

Sosiolingvisten og forfatteren _____ suksessboka *Det er ikke det jeg sier*, Deborah Tannen, mener at kvinner og menn vil oppnå forskjellige ting _____ samtalen. Kvinner er opptatt av likheter og av å opprettholde en balanse _____ samtalen, menn kan være interessert _____ å markere forskjeller. Når ei jente har fortalt noe, kommer gjerne andre jenter med en parallellhistorie for å opprettholde en plass _____ fellesskapet. Menn, derimot, prater for å styrke sin posisjon, og vil derfor stadig være _____ en maktkamp _____ sin samtalepartner.

Kvinner ordlegger seg også litt annerledes enn menn. De bruker gjerne et mer konservativt språk som kan oppfattes som «penere» og mer forsiktig enn menn. Blant annet bruker de flere småord som «kanskje», «jo», «vel», «nok», «muligens». Menn er mer direkte _____ sin form. For å bekrefte et utsagn sier de gjerne «Ja, sånn er det», mens kvinner kan si «Vel,

det er vel kanskje sånn». På denne måten kan de åpne for at det finnes andre måter å se saken _____ . Forskere har også kommet fram til at kvinner oftere gir respons _____ en samtale ved å bruke språklige påheng som «hm», «mm», «ja», «nei», «sikkert», «sikkert ikke», «ikke sant?». Om det virkelig er så store forskjeller mellom kvinners og menns måter å kommunisere _____ , kan imidlertid diskuteres. En dansk undersøkelse viser for eksempel at det ikke er kjønn som er avgjørende for bruk _____ språklige påheng, men graden _____ sikkerhet. Både menn og kvinner varierer bruken _____ språklige påheng avhengig _____ hvilken posisjon eller status de plasserer seg i _____ forhold _____ samtalepartnerne.

B Dyr – kjønn

Nedenfor finner du et skjema der du får oppgitt enten dyrearten, hunddyret eller hanndyret. Du må fylle inn resten av skjemaet. Sett også inn avkommet.

Dyreart	Hunddyr	Hanndyr	Avkom
eksempel; hund	tispe	hannhund	valp
katt	geit	hane	
	søye	hingst/vallak	
gjess	ku/kvige	råne/galte	
hjort	simle		

C Ordpar – kjønn

1 Nedenfor finner du ord for en person som har en ordpartner av annet kjønn. Finn den andre halvparten av ordparet.

Eks. bror – søster
grevinne – greve

lærer, niese, brud, morfar, gud, ekspeditrise, konge,
mannfolk, prins, ungar, troll, venn, enke, sanger, fetter,
tante, hersker, pianist

2 Noen ord er ikke lenger så vanlige, men er fortsatt i bruk. Noen ord har også blitt mer kjønnsnøytrale, det vil si at vi ikke lenger skiller mellom mann og kvinne. Hvilke ord i listen ovenfor tror du er kjønnsnøytrale i dag?

3 Vi har også noen ord som helt klart relateres til kjønn. Nedenfor finner du noen slike ord. Kategoriser dem under rubrikk for mann og kvinne, og prøv å forklare hva ordene betyr.

gemal, peppermø, hustru, stut, kar, furie, knøl, lerce,
sjarmtroll, jentefut, flørt, Eva, Adam, heks, pus, bamse,
førkje, hespetre, gubbe, enke, gris, purke, villkatt, tispe, lam,
hurpe

KVINNE

MANN

Eva

Adam

VISSTE DU AT

I Norge finnes det mange navn som er dyrenavn: Falk, Ravn, Mår, Elg, Orm, Ulv, Bjørn, Hauk, Lerke, Varg.

VISSTE DU AT

I Norge skal alle kvinner, uansett om de er gift eller ikke, tituleres med «fru» og alle menn med «herr». Det er ikke så vanlig å bruke slik titulering i dag annet enn når man skal være veldig formell. I dag er det vanlig å bare bruke navn.

5 Jenter under åpen himmel

Det er høysesong for toppløse biler, og det er i stor grad voksne jenter som bidrar til at antall solgte kabrioletter har økt betydelig de siste årene. Snertne doninger som gir livsglede, vind i håret og beundrende blikk.

– Å nei, det ryker fra motoren. Britt Hestnes (51) stirrer nærmest vantro mot panseret på sin splitter nye Mazda MX5. Den ferske kabrioletteieren hentet bilen hos forhandleren for knapt en halv time siden, og har nettopp parkert inntil en fortauskant i byen. En rask telefon til selgeren får imidlertid hjertet tilbake i normal takt.

– Bare slapp av, det oser bare litt etter tektylbehandlinga, er beskjeden. Snakk om rykende fersk doning! Hun er ifølge markedsanalytikerne et godt eksempel på utviklingen i bilmarkedet. Stadig flere voksne kvinner gjør alvor av drømmen om å eie en lekker sportsbil.

– Det var kjærlighet ved første blikk, forteller Britt, men skynder seg å understreke at dette langt fra var noe impulskjøp. Drømmen om å eie en åpen sportsbil har hun hatt siden hun på syttitallet bodde i

USA som utvekslingsstudent, og ble fascinert av de snertne bilene med kalesjen nede.

Nå, etter over tretti år, er drømmen om å eie sin egen lekkerbissen endelig realisert. Hun valgte ståttak fordi hun tror det blir det mest vanlige i årene framover, dessuten blir det nok mer bekvemt i det trønderske vinterværet. At toseteren, som har en svært begrenset bagasjeplass, er en «egobil», vil hun ikke være med på.

– Nei, jeg synes i alle fall ikke dette er mer ego enn andre investeringer. Jeg har jo ingen forpliktelser som tilsier at jeg skulle ha valgt annerledes. Det er jo stort sett bare meg og håndveska, sier Britt om den saken. Hun mener derimot at hun etter mange år i en utslitt 86-modell må ha lov til å unne seg litt ekstra.

– Jeg synes jo bil kan være litt sexy da, ler hun og innrømmer at design og farge betydde en god del da hun skulle ta det endelige valget.

– Men jeg har selvfølgelig vært veldig opptatt av det funksjonelle også, og jeg har brukt mye tid på å sette meg inn i både fordelene og ulempene med å ha en såpass spesiell bil.

– Er du opptatt av hestekrefter og bilmotorer også?

– Nei, egentlig ikke. Dette handler mest om den frihetsfølelsen jeg opplever når jeg kan kjøre av gårde med vind i håret. Dessuten er det spennende å ha en snerten bil som jeg føler meg vel i.

– Menn blir ofte beskyldt for at de kjøper seg hestekrefter som følge av midtlivskrise? Den forsiktige antydningen avfeies raskt med en rå latter.

– Midtlivskrise? Haha. Nei, den er jeg ferdig med for lenge siden, flirer Britt. Dette er ren og skjær livsglede.

– De fleste kvinner som kjøper kabriolet, gjør bevisste og godt gjennomtenkte valg, sier Anders Hovde hos TNS Gallup. Salgsstatistikken viser at av alle de 1078 åpne bilene som ble solgt her i landet i fjor, hadde halvparten kvinnelige kjøpere. Markedsanalysene viser at de fleste av disse er voksne kvinner fra 45+, som har sin egen uavhengige økonomi. De fleste er i mindre grad opptatt av elektronisk utstyr, motor og fart, ifølge Hovde.

– Kvinner er derimot svært bevisste når det gjelder det funksjonelle. Valg av design og farge er like viktig både for kvinner og menn.

– Hvem er det som først og fremst kjøper kabriolet?

– De fleste er nok over gjennomsnittet opptatt av bil. Det er nok også et faktum at denne gruppen ofte representerer personer som ønsker å signalisere det moderne og modige, og som ikke har noe imot å bli sett, sier Hovde.

Fransk kjærlighet

– Dette stemmer i hvert fall i mitt tilfelle, flirer Lillian Tiller (52) fra Melhus. I fjor høst kjøpte hun sin elskede Renault Megane 04 modell, importert fra Tyskland. Markedsanalytikerens beskrivelse av den typiske kabrioletteier stiller hun seg hundre prosent bak.

– Jeg var opptatt av å kjøpe en bil som stemte med min egen personlighet. Når jeg kjører rundt i åpen bil, signaliserer det så absolutt hvem jeg er.

– Hvilke signaler da?

– Jeg er en frimodig, åpen og sosial person. Jeg har alltid likt å følge min egen intuisjon, og det har jeg også gjort i valget av bil. Til daglig

jobber jeg mye med mennesker og terapi, og dette er på en måte min egen kreative utviklingsprosess. Jeg er opptatt av at det er viktig å ha mot til å være seg selv.

– Får du mye oppmerksomhet langs veiene?

– Ja, gjett da. Og jeg nyter hvert eneste sekund. Du vet, det er mange år siden gutta sluttet å plystre, ler Lillian. Med sin svarte franske venn opplever hun litt av ungdommens glade dager på nytt. Og til sommeren har hun lovt å ta med både mor og to tanter på en skikkelig luftetur.

Kilde: Jenter under åpen himmel (Adresseavisen 6. juni 2008)

VISSTE DU AT

Henrik Ibsens *Et Dukkehjem* (1879) har kvinnenes vanskelige stilling i det borgerlige ekteskapet som tema. Skuespillet vakte stor oppstandelse da det kom ut, og Ibsen måtte motvillig skrive en alternativ slutt for tyske teatre, der Nora blir værende hos mann og barn.

Oppgave 5

A Svar på spørsmålene til teksten

- 1 Hvorfor blir Britt Hestnes urolig når hun er ute og kjører med den nye bilen sin, og hva er det som gjør at hun blir beroliget?
- 2 Britt Hestnes bidrar til å illustrere utviklingen i bilmarkedet. På hvilken måte?
- 3 Hvor var det Britt fikk fascinasjonen for åpne biler?
- 4 Hvorfor vil hun ha ståltak på bilen?
- 5 Hvorfor kan det være nærliggende å karakterisere biler av den typen Britt har, som «egobiler»?
- 6 Hvor stor andel utgjorde kvinnene av den totale kundegruppen som kjøpte kabriolet i 2007?
- 7 Innenfor hvilken aldersgruppe finner vi flertallet av kvinnene som kjøper kabriolet?
- 8 Pek på mulige årsaker til at det er akkurat denne aldersgruppen som dominerer.
- 9 Hva kan det tenkes at kvinnelige kabrioleteiere ønsker å signalisere?

B Alternative uttryksmåter

Skriv om setningene slik at setning B får samme eller tilnærmet samme betydning som setning A.

- 1 A Britt understreker at dette langt fra var noe impuls kjøp.
B Britt understreker at dette på _____ var noe impuls kjøp.

C Britt understreker at dette _____ ikke var noe impuls kjøp.

- 2 A Hun valgte ståltak fordi hun tror det blir mest vanlig i årene framover.
B Fordi _____.
- 3 A At toseteren er en «egobil», vil hun ikke være med på.
B Hun er ikke _____ at toseteren er en egobil.
- 4 A Hun innrømmer at design og farge betydde en god del da hun skulle treffe det endelige valget.
B At design og farge _____.
- 5 A Hun er ikke særlig opptatt av hestekrefter og bilmotorer.
B Hestekrefter og bilmotorer _____.
- 6 A Lillian: «Jeg var opptatt av å kjøpe en bil som stemte med min egen personlighet.»
B Lillian forteller at _____.
- 7 A Britt «Jeg har ingen forpliktelser som tilsier at jeg skulle ha valgt annerledes.»
B Britt sier at _____ hun skulle ha valgt annerledes.
- 8 A Av de 1078 åpne bilene som ble solgt, hadde halvparten kvinnelige kjøpere.
B Det var _____ av de 1078 åpne bilene som ble solgt.

C Ord og uttrykk

Forklar uttrykkene som er understreket i teksten, og bruk dem i nye setninger:

høysesong, midtlivskrise, under åpen himmel, kjærlighet ved første blick, snertne doninger, impuls kjøp, dessuten

6 Kvinnekuppene

Oppgave 6

Utfyllingsoppgave

Sett inn en preposisjon i hver av lukene.

Kvinnekuppene

_____ 1950- og 60-tallet var det få kvinner som deltok aktivt i det politiske liv. Så sent som i 1965 var det ikke mer enn fjorten kvinnelige representanter _____ nasjonalforsamlingen, og i kommunestyrene utgjorde kvinnene bare sju prosent _____ representantene. Etter hvert var det imidlertid mange kvinner som nektet å godta den sterke mannsdominansen i politikken. Dette resulterte _____ de såkalte kvinnekuppene tidlig _____ 1970-årene. Det var kvinnene i Sigdal kommune på Modum som gikk _____ spissen. De fant ut at det gikk an å bruke valglistene _____ en slik måte at det kunne gi en bredere kvinnerepresentasjon. Metoden besto _____ å stryke navn _____ mannlige kandidater _____ valglistene og erstatte dem _____ kvinner. Resultatet var at fjorten kvinner ble valgt inn i Sigdal kommunestyre _____ valget _____ 1967. Kvinnene i Sigdal oppfordret andre kvinner _____ å følge _____ deres spor, og dette ga resultater. _____ kommunevalgene i 1971 var det en svært aktiv kvinnemobilisering _____ hele landet. Mange kvinner møttes _____ hemmelighet _____ å stryke mannlige kandidater _____ listene. Etter at stemmene var talt opp, gikk det sterke sjokkbølger _____ det politiske miljøet. En rekke mannlige kommunepolitikere var blitt vraket _____ fordel

Gro Harlem Brundtland hadde vært statsminister i vel tre år da Jan P. Syse overtok høsten 1989. Syses regjering presenterte seg for folkemengden på Slottsplassen, og en mor sa til sin femårige sønn: – Ser du den mannen der borte? – Det er den nye statsministeren. Gutten undret seg: – Men mamma, kan en mann være statsminister?

Kilde: Leif Mathisen: *Anekdoteskatter*, s. 19, Littera Forlag 1995

Ved kommunevalget i 1971 fikk kvinner fikk flertall i kommunestyrene i Asker, Oslo og Trondheim. Her er Torild Skard (SF), Marie Larsson (SP), Wenche Lowzow (H), Eva Kolstad (V), Ragnhild Solli (KrF), Eldrid Nordbø (Ap), Kari Kromann (SEL) på vei inn i rådhuset i Oslo.

_____ kvinner. _____ mange steder var antallet kvinnelige representanter fordoblet. Rent kvinneflertall ble det både i Oslo, Trondheim og Asker. Seiersgleden var stor _____ kvinnene, men de mannlige representantene som hadde mistet plassene sine, var ikke fullt så begeistret. Det ble snakket _____ misbruk _____ valgloven, og noen mente at de kvinnelige kuppemakerne var illojale _____ partiene, at de satte egennytten _____ fellesnyttens, og at de så helt bort _____ hva partiene var mest tjent _____ Det tok heller ikke så lang tid før valgloven ble endret slik at aksjoner _____ denne typen ikke lenger skulle være mulig. De nyvalgte kvinnene utgjorde ikke noen liga _____ feminister, og de gjorde ikke noen framstøt _____ å samarbeide på tvers _____ partigrensene _____ å fremme kvinnepolitiske saker. Likevel ble valgene i 1971 stående som

Fakta om gjenomsnittsmannen og kvinnen i Norge: Ola får barn når han er 31 år (28 år for femti år siden), og gifter seg når han er 37 (28). Kari får barn når hun er 28 (24), og gifter seg når hun er 34 (25).

et symbol _____ den kampen som kvinnene skulle komme _____ å føre.

Oppgave 7

Reflekter over faktaopplysningene nedenfor. Hva mener du er årsaken til kjønnsfordelingen tallene viser?

Likestilling

- Kvinner hadde 86,5 % av menns lønn i 2012.
- Kvinner hadde 1,4 % høyere lønnsøkning enn menn i 2012.
- I en spørreundersøkelse oppgir 51 % at lønnsøkning i kvinnedominerte yrker er det viktigste for å oppnå likestilling i Norge i dag. Det nest viktigste er at kvinner jobber i heltidsstillinger.
- Kvinner bruker mindre tid til husholdningsarbeid i dag enn i begynnelsen av 1970-årene, mens menn bruker mer tid.
- 4 av 10 studenter ved universiteter og høyskoler er menn.
- 40 % kvinner og 14 % menn jobber deltid.
- Det blir stadig flere kvinnelige ledere, men færre enn én av fem toppledere er kvinner.

Kilde: sb.no

Oppgave 8

I denne teksten får du en del faktaopplysninger. Sett disse opplysningene opp punktvis og i stikkordform. Velg ett punkt på listen, og la dette være overskriften på en faktatekst om emnet. Bruk nettet for å finne opplysninger om temaet.

Stemmerett i Norge

Norge fikk sin egen grunnlov i 1814, men alminnelig stemmerett for menn ble ikke innført før i 1898. Lenge før dette hadde Gina Krog kjempet for at kvinner skulle få stemmerett på samme vilkår som menn. Forslaget ble behandlet for første gang i Stortinget i 1890, men flertallet gikk imot

dette. De fleste menn mente at likestilling var uheldig. Å dra kvinner inn i politikken ville skade familien og i verste fall føre til hjemmenes oppløsning. Først i 1913 fikk kvinnene alminnelig stemmerett. I verdenssammenheng var dette unikt. Tre stater hadde riktignok allerede fått stemmerett for kvinner; New Zealand i 1893, Australia i 1902 og Finland i 1906. Men disse landene var ikke selvstendige. Norge ble det første selvstendige landet i verden som innførte allmenn stemmerett for både kvinner og menn. Dermed var det formelle grunnlaget lagt for at kvinner kunne delta i samfunnslivet på lik linje med menn.

VISSTE DU AT

Gro Harlem Brundtland (f. 1939) var Norges første kvinnelige statsminister og regjeringssjef.

Margaret Thatcher (f. 1925) var den første kvinnelige britiske statsminister og den første kvinnelige statsministeren i Europa.

Islandske Vigdis Finnbogadóttir (f. 1930) ble den første kvinnelige, demokratisk valgte presidenten i verden.

7 Hopp jenter, hopp!

Oppgave 9

A Velg riktig ord

Sett strek under det riktige alternativet.

Museumsdirektør Karin Berg, som har skrevet boka *Hopp jenter, hopp!*, forteller at vi må helt tilbake til det blåfrosne Trysil vinteren 1863 til / for / med å finne norgeshistoriens første kjente kvinnelige skihopper i et offisielt gutterenn. Den 16 år gamle jenta som uredd satte utfor hoppbakken med skaut og stakk, het Ingrid Olsdatter og var hjemmehørende i Vestby i Trysil. Det første kjente dameskirennen ble holdt i Morgedal i øvre Telemark i 1878. I dette rennet var det to 13 år gamle jenter som hoppet. Hvor langt de hoppet, vet vi ingenting om.

I / På / Under 1930-årene var det Johanne Kolstad og Hilda Braskerud som virkelig bidro til å finne / sette / henge kvinnehopp på kartet.

Johanne og Nusse

Johanne Kolstad ble født i 1913 på småbruket Nygård i nærheten av Dokka i Nordre Land. Hun var nummer fem i rekken av en flokk på åtte barn. Johanne var mye sammen med brødrene sine og oppførte seg på mange måter som en gutt. De lange, mørke flettene gjemte hun under lua når hun var ute og lekte med brødrene i vinterkulda. Hoppinteressen vokste ikke ut av ingenting. Faren, Kristian, var snekker, og han ga Johanne ski med hjemmelagde bindinger. Johanne ønsket å vise at hun kunne hoppe like langt på ski som guttene. Hun var ikke den eneste jenta i hoppbakken. Hilda «Nusse» Braskerud, som ble født i 1916, og som også kom fra Dokka, delte Johannes lidenskap for å hoppe på ski. Sammen banet / åpnet / fant disse to veien for andre kvinnelige skihoppere. Begge hevdet seg godt i hoppbakken, men de ble nektet å delta i renn på lik linje med guttene. I stedet ble de

Johanne Kolstad (til høyre) er her fotografert sammen med sin søster, Kitty, i forbindelse med et innendørs ski-show i London i 1938.

en slags maskoter som måtte nøye seg med å åpne rennene eller hoppe mellom guttenes to omganger. Hennes / Sin / En første verdensrekord satte / fikk / gjennomførte Johanne Kolstad i 1931, når / da / mens hun hoppet 31 meter. Denne rekorden forbedret hun to ganger det samme året. Både Johanne og Nusse gjorde stadig bedre prestasjoner i hoppbakken, så / men / likevel de var fortsatt bare saltet i grøten. Etter hvert meldte det seg imidlertid et folkekrav om å få se jentene hoppe i Holmenkollen. Spørsmålet ble lagt i armene / hendene / fingrene på Skiforeningen, men svaret var nei.